

hoz a következtetéshez, hogy diktatúra ide vagy oda, de akkor még törtétek említésre méltó dolgok. Ez persze így nem igaz, de van benne valami, gondoljunk csak arra, hogy Bodor Ádám novelláinak többsége szintén e korszak lenyomataként (is) értelmezhető.

Különbén nem véletlenül rángatom elő éppen Bodort, mert az ő novellái „diktáltak” először, legalábbis számomra, egy olyan olvasási technikát, mint amilyennel most, a fiatal Burusnál találkozom. Ilyen a rejtvénytípusú szövegépítkezés, amely azt kívánja az olvasótól, hogy minden szóra gondosan odafigyelve fejtse fel a novella teljes jelentését, mert lehet, hogy a két oldallal korábban leírt egyetlen szó világítja meg a végső csattanót. És az is közös Bodor és Burus novellisztikájában, ahogyan elbizonytalanítják a novella jelentését, ugyanarról a történésről mást és mást állítanak a szereplők, így „kényszerítve” az olvasót saját novellaértelmezésének aktiválására (lásd a *CH3-CH2-OH*-t, illetve a kötet címadó novelláját).

No és a groteszk, ami ugyan Bodor novelláiban nem annyira, regényeiben viszont annál inkább jelen van; ahogyan az érzések robbanásig feszülése nem szavakban, hanem groteszk tettekben ölt testet, az Burusnak a *Hal* vagy az *Elisabetta BiceRossi szeretne hazamenni* című novelláiban éppen úgy megtalálható.

Dehogyan beszélek itt plagizálásról, Bodort amúgy sem lehet utá-

nozni, csak a párhuzamokra hívnám fel a figyelmet, amelyek nem csupán a szövegben érhetőek tetten, hanem az írói alapállásban is. Az ilyen íróról ugyanis azt feltételezi az ember, hogy partnerként kezeli az olvasót, bizodalma van benne.

Nos, ennek a bizalomnak a megléte például a tehetség vízjele.

ORBÁN KINGA

(*FISZ – Erdélyi Híradó Kiadó,
Budapest–Kolozsvár, 2005,
130 oldal, 1800 Ft*)

NAGY GÁSPÁR – KISS IVÁN:

1956 fénylő arcai

50 éve, 1956. október 23-án, 14 óra 23 perckor a rádió bejelentette, hogy Piros László belügyminiszter mégis engedélyezi a körülbelül egy órával korábban még betiltott diáktüntetés megtartását a fővárosban. Pontban 15 óraker kezdetét vette a demonstráció a Petőfi-szobornál. Ezután a Bem térre, a Parlament elé, majd kettéválva a Sztálin-emlékműhöz és a Magyar Rádióhoz vonult az akkor már több mint kétszázezresre duzzadt tömeg. Ifjak, egyetemisták, fiatalok vonultak „romolhatatlan / fénylő arccal [...] örökre halhatatlanul”. Velük és általuk kezdődött a forradalom.

Nagy Gáspár mindössze hét éves volt akkor. Később a forradalom eszmei örökségének legjelentősebb költője lett. Akkor is kitartott eszméi mellett, amikor a rendszer ellenségének nyilvánította és megtorlások sorával sújtotta. A két „legbotrányosabb” költemény – a 80-as évekből – az *Öröknyár: elmúltam 9 éves és A fiú naplójából* közös értékrendet képvisel: leleplezni a hazugságot és öntudatra ébreszteni a nemzetet. A költő számos verssel állított emléket

1956-nak, melyekben mindig fontos szerep jutott a képszerűségnek. Ennek különösen nagy jelentősége van legújabb, *1956 fénylő arcai* című kötetében, hiszen ez nem pusztán egy verseskötet, hanem Kiss Iván grafikusművész kifejező rajzaival illusztrált, hiteles történelmi tábló is egyben.

„[...] az idő ezüst orsóján a képek / visszahozott örök emlékek”. Ez az idézet a két művész közös munkájának folyamatát jeleníti meg. Előbb születtek a rajzok, azok ihlették a két hosszúvers megírására Nagy Gáspárt. Ezek a rajzok valóban azokat a képeket idézik fel, amelyek sokunk emlékezetében ott élnek, mélyen bevésődve 1956 kapcsán. Ki ne tudna felidézni egy-egy magával ragadó arcot, tekintetet, szempárt; neves '56-os szereplőt (Tóth Ilonát, Angyal Istvánt, Ma-

gyar Katalint, Mansfeld Pétert) és (sokáig) névtelen hősokeket a tömegből, a filmhíradók kimerevített kockáiról vagy egy képes történelmi albumból?

Az első vers, a *Fénylő arckok és tükkörképek* a pillanatnyi győzelem örömkönnyeit, a reménybeli szabadság érzését idézi fel. Pontosan végköveti október legfontosabb eseményeit az „országos napsütésben”, középpontba állítva a Parlament előtti zászlócsonkítást és a vörös csillagok

rendületlen hullását. A vers a magyar történelem két kiemelkedő eseményének (honfoglalás/vérszerződés és egy Petőfi-idézet áthallása révén 1848/49 eseményei) földidézésével az '56-os forradalom

jelentőségét hangsúlyozza. Mindkét hasonlat pontos és szívbe markoló. Ugyanazok az arckok „fényeskedtek” akkor és '56-ban is; az októberi jelen hőse „titokban mint ha / évszázadok óta / semmi másra / csak erre a békés / honfoglalásra / erre a napra / készült volna!”

Petőfi sorai nemcsak itt, hanem a kötet másik versében is megidéződnek. A két idézet között ellentét feszül, mint ahogy maga a két vers is szemben áll egymással. A „Föltámadott a tenger / hullámozott tombolt / a föld is rengett” idézet a „napsütéses októbert” fémjelzi. Ugyanakkor az *Egy gondolat bánt*

engemet szövegének versbe emelése már a „kődülte novemberbe” vezet: „testükön nem » fújó paripák« / vágattak át [...] / tankok gyalázták őket holtan!”

1956. november 4-én hajnalban a szovjet csapatok fegyveres támadást indítottak Budapest és néhány nagyobb város ellen. 5 óra 20 perckor a rádióban Nagy Imre szólt az ország népéhez és a világ közvéleményéhez: „Csapataink harcban állnak”.

Az Október végi tiszta lángok című kompozíció egésze (amelyből Szokolay Sándor oratórikus műve is készült) a forradalom leverését, mégis a „letiport nemzet” szívbe égetett szabadságérzését fogalmazza meg. A fekete-fehér grafit vonalak mentén formálódó megfáradt arckok, tekintetek is erről árulkodnak. A gyertyaláng, az elfagyott, fehér temetői krizantémok, az örökmécses, a lélekharang mind-mind a halál gondolatköréhez társulnak. A vers az utókor felszólításával zárul: a hősök, mártírok nevét nem szabad elfelejtenünk!

A forradalom elbukott, „de az arckok velünk maradnak / de a szemek velünk maradnak [...] / Fényeskedjenek az időben: Ámen!”

HANTI KRISZTINA

(Püski Kiadó, Budapest, 2006,
116 oldal, 2500 Ft)

TURÁNYI TAMÁS:

Kerek szeptember

„Meglépetés ez a könyv.” Ezzel a mondattal kezdődik Turányi Tamás *Kerek szeptember* című kötetének fülszövege. Hogy mennyire igaz ez a Kemény Istvántól származó megállapítás, már első olvasásra nyilvánvaló. S még inkább az, ha utánanézzünk az 1966-ban született szerző eddigi munkásságának. A *Kerek szeptember* a szó szoros értelmében nem első kötet ugyan, de valószínűleg nem járok messze az igazságtól, ha azt gyanítom, hogy még a kortárs költészet iránt érdeklődők többsége is úgy vette a kezébe, mint egy ismeretlen szerző bemutatkozó könyvét. A 2001-ben, szerzői kiadásban megjelent *Édesgyökér* ugyan is csak igen szűk körben vált ismertté, annak ellenére, hogy szokatlanul magabiztos, kifejezetten érdekes hangon megszólaló, izgalmas munka volt az is. Ugyanez mondható el az új kötetéről, sőt a *Kerek szeptember* az előző könyv legjobb tulajdonságait, eredményeit nemcsak egyszerűen továbbvitte, de újragondolta, kiegészítette és rendszerezte is.

A négy, egyenként tizenkét verset tartalmazó ciklusból álló kötet szabályos szerkezete is jelzi a határozott szerzői-szerkesztői elképzeléseket (a *Kerek szeptember* létrejöttében k. kabai lóránt, Mizser Attila és Nyilas Attila is részt vett). Ez az aprólé-